

Kulttuuria kaikille
Kultur för alla
Culture for All

Kulttuuria kaikille -palvelu Toimintakertomus 2005

Sisältö

1. Tunnelmat - yhteenveto
2. Hallinto ja talous
3. Toiminta osana Valtion taidemuseota
4. Neuvontapalvelua ja koulutusta
5. Kartoitukset
6. Asiantuntijaverkosto
7. Palvelun www-sivut
8. Opetusministeriön Vammaiset ja kulttuuri -toimikunta
9. ACCU-hanke
10. Muu kansainvälinen yhteistyö
11. Arvosteluraadeissa
12. Julkaisuja
13. Kouluttautuminen

Kulttuuria kaikille -palvelu

Taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS
Valtion taidemuseo
Kaivokatu 2
FIN-00100 Helsinki

info@kulttuuriakaikille.fi
p. +358 (0)9 1733 6378
f. +358 (0)9 1733 6216
www.kulttuuriakaikille.fi

1. Tunnelmat - yhteenveto

Vuosi oli vilkas ja työntäyteinen! Kaiken kaikkiaan Suomessa on ollut esteettömyys- ja saavutettavuusasioihin **kasvavasti kiinnostusta**, laajasti on verkostoiduttu, järjestetty koulutuksia ja tapahtumia sekä tehty strategista työtä.

Kulttuuria kaikille -palvelun eri tehtävistä painottuivat **kouluttaminen** ja saavutettavuusarviointien tekeminen eli **kartoittaminen**. **Viittomakielisten osioiden avaaminen www-sivustolle** oli yksi kauden kohokohtia. Huonoimpia asioita oli projektipäällikön keväinen pyöräilyhaaveri, joka johti pitkään sairauslomaan.

Kulttuuria kaikille palvelun jatkorahoituksen järjestäminen oli tulevaisuutta ajatellen merkittävä asia. Valtion taidemuseo haluaa jatkaa palvelun tarjoamista ja opetusministeriö on jatkossakin välttämättömänä tukena.

Kun toimintavuoden päätyttyä **katse on jo vuodessa 2006**, on selvää, että tehtäviä täytyy rajata ja pyrkiä saamaan resursseja esimerkiksi koulutusten osalta kouluttajien kouluttamiseen yhdessä asiantuntijaverkoston kanssa. Koulutusten keskittäminen kulttuurialan oppilaitoksille olisi myös voimavarojen käytön kannalta hyödyllisintä. Vuonna 2006 ajallisesti ajankohtaisimpia ovat kaksi osahanketta: ACCU-projektin dvd:n työstäminen ja pohjoismainen verkostoyhteistyö, jonka osana Kulttuuria kaikille - palvelun www-sivustoa kehitetään kansainväliseen suuntaan.

2. Hallinto ja talous

Opetusministeriö rahoittaa Kulttuuria kaikille -palvelua 3-vuotisena kehittämishankkeena huhtikuusta 2003 maaliskuuhun 2006. Hankkeesta vastaa Valtion taidemuseossa taidemuseoalan kehittämissyksikkö Kehys. Avustuksen suuruus on ollut 30 000 euroa vuodessa. Kehittämishankkeen päättyessä Valtion taidemuseo anoo opetusministeriöltä vuosittain avustuksen Kulttuuria kaikille -palvelun ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Vuonna 2005 projektilla oli tuloja asiantuntijapalveluista saatuina palkkioina 1175 euroa.

Työntekijät ja harjoittelijat

- projektia koordinoi projektipäällikkö Sari Salovaara, jonka lyhennetty työaika on 82,76 % koko työajasta
- EU-rahoitteisessa kansainvälisessä ACCU-hankkeessa (2004-2007) jatkoi osana aikaisena mediatuottaja Helena Hyvärinen
- harjoittelijana oli viittomakielen tulkkioiskelija Kaisa Hirvonen Humanistisesta ammattikorkeakoulusta 17.1.-28.2.2005.
- KELAn maksamassa työharjoittelussa osittain Ateneumin taidemuseon tehtävissä ja osittain Kulttuuria kaikille -palvelussa oli kulttuurituottaja Eva Neklyaeva 3.5.-30.9.05
- sijaisena projektipäällikön sairauslomalla oli Pirjo Vepsäläinen 1.-30.6.05.

3. Toiminta osana Valtion taidemuseota

Kulttuuria kaikille -palvelu on taidemuseoalan kehittämissyksikkö **Kehyksen** hanke, johon kuuluu yksikön sisällä tapahtuvaa työskentelyä sekä Valtion taidemuseon **kolmen museon** kanssa tehtävää yhteistyötä. Sari Salovaara osallistui Kehyksen suunnittelu- ja seuranta- asiakirjojen laadintaan ja satunnaisesti eri projekteihin.

Kulttuuria kaikille -palvelu ja ACCU-projekti esittäytyivät Kehyksen järjestämällä taidemuseoalan Teema-päivillä Ateneumissa helmikuussa. Sari Salovaara osallistui Valtion taidemuseon sisäisiä työprosesseja kartoittavan Prosessikoulutuksen pohjalta julkaistavan ohjemateriaalin työstämiseen saavutettavuus-aihealueen osalta.

Valtion taidemuseon **museolehtoreiden ja yleisöpalveluhenkilökunnan** kanssa Sari Salovaaralla on jatkuvaluonteisesti yhteydenpitoa. Nykyaikaisen museo Kiasmassa Sari Salovaara osallistui vuonna 2005 mm. oppaiden koulutukseen ja ARS 06 -näyttelyyn tulevan pedagogisen moniaistisen materiaalin tarkistamiseen. Ateneumin taidemuseon kanssa Salovaara osallistui mm. Aistein museo -hankkeen seurantaryhmään ja taidepedagogisen materiaalin valmistelemaan yhteistyössä Kirkkopalvelujen kanssa. Kaikille kolmelle museolle ja oppaille järjestettiin koulutus viittomakielen alkeista.

Kulttuuria kaikille -palvelun kannalta on merkittävä asia, että syyskuussa Kehyksessä aloitti **kulttuurivähemmistökoordinaattorina** Umayya Abu.Hanna 2-vuotisessa hankkeessa. Tehtävänä on tarkastella Valtion taidemuseon tarjontaa ja toimintaa kulttuurisen moninaisuuden näkökulmasta. Tutkimuksen ja keskustelujen pohjalta koordinaattori ehdottaa toimenpiteitä sekä luo yhteyksiä maahanmuuttajajärjestöihin ja kulttuurivähemmistöjen verkostoihin. Kehyksessä kertyy siis kasvavasti uudenlaista tietoa ja kokemusta vähemmistöjen huomioimisessa kulttuuripalvelujen käyttäjinä.

4. Neuvontapalvelua ja koulutusta

Kuten edellisenäkin vuonna, Kulttuuria kaikille -palveluun on tullut viikoittain useita **yhteydenottoja puhelimitse ja sähköpostilla**. Yhteydenotot tulivat museoista, festivaalijärjestäjiltä ja muilta kulttuuripalvelujen tuottajilta, oppilaitoksilta, eri alojen opiskelijoilta, kansalaisjärjestöistä ja kuntien ja valtion hallinnolta. Opiskelijoiden kysymykset liittyvät usein opinnäytetöiden tekemiseen. Jotkin yhteydenotot johtavat palavereihin ja konsultointiin paikan päällä kuten esim. Helsingin taidehallin korjaussuunnitelmien läpikäyminen arkkitehdin ja johtajan kanssa.

Kouluttamisessa on vuonna 2005 ollut kaksi päälinjaa:

- Kulttuuria kaikille -palvelu osallistui koulutustilaisuuksien **järjestämiseen** yhteistyössä eri tahojen kanssa
- Sari Salovaara osallistui **kouluttajana/alustajana** muiden järjestämiin tilaisuuksiin.

Osaan koulutustilaisuuksista tuli kutsu opetusministeriön Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan puheenjohtajana toimimisen kautta. Suurempi koulutuskokonaisuus on Selkokeskuksen kanssa valmisteltu **Kirjasto kaikille -kampanja**, jonka kirjastoille suunnatut koulutukset alkoivat vuonna 2005. Toinen laajempi kokonaisuus on **Suomen Ranskan instituutin kanssa** yhteistyössä toteutettava useamman seminaarin sarja

(ks. kansainvälinen yhteistyö). Ensimmäinen Design for All -teemaa käsitellyt seminaari pidettiin Pariisissa marraskuussa.

Yksittäisiä koulutuspäiviä järjestettiin yhteistyössä Museoviraston, Designmuseon, Helsinki kaikille -projektin, Valokuvataiteen museon, Helsingin kaupungin taidemuseon ja Tammisaaren museon kanssa. Näiden päivien sisältö suunniteltiin yhdessä järjestävän tahon kanssa ja aiheet liittyivät taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen. Kaksi koulutuspäivistä oli suunnattu järjestävän tahon omalle henkilökunnalle ja loput oli suunnattu laajasti kulttuurialan toimijoille ja kaikille kiinnostuneille.

Kutsuttuna kouluttajana eri tahojen organisoimiin koulutuksiin Sari Salovaara osallistui useilla paikkakunnilla vuoden 2005 aikana. Koulutusten/seminaarien järjestäjiä olivat Suomen Design for All -verkosto/Stakes, Helsingin kaupungin museo, Ewtek Muotoiluinsituutti, Kuntakoulutus, Kuntaliiton Kuntamarkkinat, Turun Neuro Expo -messut, Kynnys ry, opetusministeriön kulttuuripolitiikan osasto, Kulttuuriyhdistys Suomen EUCREA ry, Kuopion kaupunginkirjasto, Kirkkopalvelut, Valtakunnallinen vammaisneuvosto.

5. Kartoitukset

Vuonna 2005 Kulttuuria kaikille -palvelu toteutti kaksi kulttuurikohteen kartoitusta eli saavutettavuusarviointia. Kohteet olivat Helsingin kaupungin taidemuseot **Meilahti** ja **Tennispalatsi** sekä **Tammisaaren museo**. Seurasaaren kartoitusta valmisteltiin ja se toteutetaan vuonna 2006. Laaditut kartoitusraportit koskevat rakennusten fyysistä saavutettavuutta liikkumis- ja toimimisesteisten kannalta sekä palvelujen tarjonnan saavutettavuutta. Kartoituksen pohjalta tilaaja voi tehdä oman toimintasuunnitelmansa aikatauluineen ja talousarvioineen. Kartoitusten tilaajien kanssa on järjestetty myös henkilökunnan koulutusta. Kartoitus on ollut tilaajille maksullinen, mutta hinta on ollut kohtuullinen ja neuvoteltavissa (400-500 euroa laajuuden mukaan).

6. Asiantuntijaverkosto

Kulttuuria kaikille -palvelun piiriin on kyselyn täyttämällä ilmoittautunut **asiantuntijoita eripuolilta Suomea** lähinnä edellisenä vuonna 2004. Asiantuntemus voi koskea tiettyä erityisryhmää tai -taitoa tai saavutettavuutta yleisesti. Kulttuuritoimijat saavat yhteyden asiantuntijoihin neuvontapalvelun välityksellä tai ottamalla heihin yhteyttä suoraan palvelun www-sivustolta löytyvien yhteystietojen perusteella. Verkoston jäsenille lähetettiin vuonna 2005 sähköpostilla **kuusi tiedotetta** ajankohtaisista asioista, esimerkiksi tarjolla olevista koulutustilaisuuksista. Verkostossa on muutamia aktiivisia Kulttuuria kaikille -palvelun koulutuksiin osallistujia, mutta käytännössä projektipäälliköllä oli suoria kontakteja vain osaan Kulttuuria kaikille -verkoston jäsenistä. Tavoitteena on pystyä resursoimaan asiantuntijoille jatkossa yhteinen tapaaminen ja koulutustilaisuus esim. vuosittain.

Kulttuuria kaikille -palvelu/Kehys on osallistunut Stakesin koordinoimaan Suomen **Design for all -verkoston** toimintaan. Verkosto on osa vuonna 2002 syntyneitä eurooppalaista kansallisten asiantuntijaverkostojen kokonaisuutta.

7. Palvelun www-sivut

Kulttuuria kaikille -palvelun Internet-sivuston välityksellä tarjotaan etenkin kulttuurialan toimijoille suunnattua tietoa ja ohjemateriaalia. Sivustolle tuotettiin vuonna 2005 materiaalia viittomakielisten palveluiden parantamiseksi: **kielivalikkoon lisättiin viittomakielinen vaihtoehto**. Viittomakieliset osiot kertovat viittomakielestä ja kulttuurin saavutettavuudesta. Tapahtumajärjestäjiä varten koottiin tarkistuslista viittomakielisten huomioimiseksi.

Palvelun verkkosivuille suunniteltiin vuonna 2005 merkittävää **laajennusta** osana pohjoismaista museoiden saavutettavuusverkostoa. Pohjoismainen museokomitea myönsi tukea sivuston www.kulttuuriakaikille.fi laajentamiseen kansainväliseksi ja palvelemaan pohjoismaista saavutettavuusverkostoa. Projekti toteutetaan 2006-2007.

8. Opetusministeriön Vammaiset ja kulttuuri -toimikunta

Sari Salovaara osallistui kutsuttuna **puheenjohtajana opetusministeriön Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan** työskentelyyn (2003-2005). Toimikunnan tehtävänä oli toimia ministeriön asiantuntijaelimenä vammaisten kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvissä kysymyksissä. Toimikunta julkaisi 2004 toimenpideohjelmaehdotuksen ja jatkoi sen tunnetuksi tekemistä vuonna 2005.

Vammaiset ja kulttuuri -toimikunta oli mukana ideoimassa **Designmuseon Luova teollisuus -näyttelyyn** (9.–23.10.2005) saavutettavuuteen liittyviä ratkaisuja. Taideteollisen korkeakoulun opiskelijaryhmä toteutti näyttelyyn vuorovaikutteisen ja saavutettavan **Polku-kokonaisuuden**. Sari Salovaara oli saavutettavuuden osalta taustatukena Designmuseon henkilökunnalle ja opiskelijoille. Samoin Salovaara osallistui näyttelyn yhteydessä pidetyn **seminaarin**, "Muotoilija ja käyttäjä silmästä silmään", sisällön suunnitteluun ja toteutukseen.

9. ACCU-hanke

Kulttuuria kaikille -palvelu/Kehys on mukana EU:n Kulttuuri 2000 -ohjelmasta rahoitettavassa kansainvälisessä hankkeessa **ACCU**, *Access to Cultural Heritage, Policies of Presentation and Use*. Hankkeen pääjärjestäjä on Museovirasto Suomesta. Kehys on päävastuussa hankkeessa toteutettavasta **dvd-julkaisusta**, jonka työnimi on *OPEN DOORS, Making Cultural Heritage Sites and Exhibitions Accessible*. Dvd:n toteuttamisessa Kehys tekee yhteistyötä TAIK:n MediaLabin kanssa. Dvd valmistuu vuonna 2007.

Vuonna 2005 osana ACCU-hanketta järjestettiin toukokuussa **Schwerinissä konferenssi**, johon dvd-työryhmästä osallistuivat Helena Hyvärinen ja Marjo Mäenpää (MediaLab). Vuoden aikana dvd:n käsikirjoitusta edelleen työstettiin ja valmiille tuotteelle laadittiin alustavat jakelu- ja markkinointisuunnitelmat. Myös dvd:n tekemisprosessin ja tuloksen arviointimallia kehitettiin. Partnerit eri maissa hioivat omia suunnitelmiaan pilottihankkeidensa dokumentoimisessa ja tallensivat dvd:n

raakamateriaaliksi sekä still-kuvia että elävää kuvaa. He myös hankkivat yhteistyökumppaneita dvd-materiaalin tuottamiseen esim. media-alan kouluista.

ACCU-projektin **kansainvälisen ohjausryhmän kokous**- ja koulutustilaisuus pidettiin Helsingissä ja Louhisaassa Askaisissa syyskuussa. Ohjelman toteutukseen osallistuivat Kehyksestä Kaija Kaitavuori ja Sari Salovaara. Tilaisuuksiin osallistuivat myös Marjo Mäenpää ja osittain Helena Hyvärinen.

ACCU-hankkeen **kansainväliset kumppanit** ovat Tukinuittomuseo ja luonto-opastuskeskus (Fetsund, Norja), Bysanttilais-kristillinen museo (Ateena, Kreikka), Surreyn maakunnan museoiden neuvottelukunta (Woking, Surrey, Iso-Britannia) ja Mecklenburg-Vorpommerin osavaltion kulttuuriperintöviranomainen (Schwerin, Saksa). Hankkeessa on myös mukana Romaniasta Maramures museo (Baia Mare, Romania). Saavutettavuuden erilaisia esteitä puretaan osallistujamaiden omissa pilottihankkeissa. Suomen pilottikohde on Louhisaaren kartanolinna Askaisissa.

10. Muu kansainvälinen yhteistyö

Kulttuuria kaikille -palvelu osallistuu kansainvälisiin verkostoihin ja yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoite on taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisääminen.

Sari Salovaara edusti Suomea **Pohjoismaisen vammaispoliittisen neuvoston kulttuurisektorin** työskentelyssä. Tukholmassa oli syyskaudella kokous, jossa mm. päivittäen vertailtiin hallinnollisia kulttuurin saavutettavuuden edistämisen keinoja. Vuoden aikana välitettiin Suomessa edelleen tietoa esim. neuvoston järjestämästä TV-ohjelmakilpailusta. Pohjoismaista verkostoyhteistyötä pohjustettiin ja tehtiin hakemukset pohjoismaisesta rahoituksesta saavutettavuuskysymyksiin keskittyvän museoverkoston luomiseksi.

Marjatta Levanto, **Suomen Ranskan instituutin** johtaja, nostaa osana instituutin ohjelmaa esille kysymyksiä taiteen ja kulttuurin saavutettavuudesta. Yhteistyössä mm. Kulttuuria kaikille -palvelun kanssa suunniteltiin ja toteutettiin marraskuussa Pariisissa Design for All -aihetta käsittelevä konferenssi ja järjestettiin tapaamisia ranskalaisten ja suomalaisten asiantuntijoiden välillä. Kone Oy tukee tapahtumia.

Sari Salovaara on kansainvälisen vammaisten ihmisten mahdollisuuksia kulttuuritoimijoina edistävän taidejärjestön, **EUCREA Internationalin**, hallituksen jäsen. Vuonna 2005 Sari Salovaaralla oli tapaamisia kansainvälisten kulttuurin saavutettavuutta edistävissä tehtävissä toimivien henkilöiden kanssa, esim. Patricia Reynoldsin Göteborgin yliopistosta ja Hoelle Corvestin Pariisin tiedekeskuksesta. Kehys on **Magda**-järjestön, *Museums and Galleries Disability Association*, jäsen.

11. Arvosteluraadeissa

Projektipäällikkö osallistui Kynnys ry:n Ateneum-salissa järjestämän elokuvafestivaalin kilpailusarjan arvosteluraatiin. **KynnysKINO5** oli esittänyt kansainvälisen kilpailukutsun niille elokuvan- ja videotekijöille, joilla on vammaisuudesta omakohtainen kokemus. Lyhytelokuvien kilpailuteemaksi oli tällä kertaa valittu MATKA. Raati antoi kilpailusarjan

pääpalkinnon MekaTV:n tuotannolle, animaatioteokselle *Nainen on vähän yksin*, 2min, 2004, tekijä Kirsi Mäki.

Sari Salovaara kutsuttiin myös Pohjoismaisen vammaispoliittisen neuvoston järjestämän kilpailun, *TV som synliggör*, raatiin. Kilpailussa haettiin vammaiskysymyksiä esille nostaneita ja vammaiskuvaan myönteisesti vaikuttaneita TV-ohjelmia. Pohjoismaissa on tuotantoja, joissa vammaiset henkilöt ovat mukana eri tehtävissä. Ensimmäisen palkinnon sai ruotsalainen asenteita reippaasti tuulettanut ajankohtaisohjelma *CP-magasinet* (SVT-program om funktionshinder och deras rättigheter, samhällens normer och förtryck).

12. Julkaisuja

Sari Salovaara kirjoitti otsikolla **Cultural Heritage Accessible to All** julkaisuun *Another Eyesight, Multi-Sensory Design in Context* lyhyen kuvauksen Valtion taidemuseon pyrkimyksistä edistää saavutettavuutta. Teoksen kirjoittajat ja toimittajat, Julia Ionides ja Peter Howell, käsittelevät kirjassa laajasti aistimisen ja kaikille suunnittelun kontekstia ja tuovat esille käytännön sovelluksia. Kirjaan kuuluu kaksi cd-levyä, joissa on mm. esimerkkejä ääniin ja puheeseen perustuvista opastuksista.

Sari Salovaara oli mukana työstämässä Kirkkopalvelut ry:n ja Ateneumin taidemuseon yhteistyönä toteutettavaa julkaisua **Kuvatko maalaustaitteeseen - Reitti ihmisenä olemiseen taiteen kautta**. Julkaisu tarjoaa työkaluja taideteosten ja samalla oman itsen ja elämän pohdintaan sekä keskustelunaiheita ja tehtäväehdotuksia pienryhmien vetäjille ja ryhmille. Kierrekansioon koostetussa aineistosta löytyvät myös taidekuvat valituista viidestätoista Ateneumin kokoelmiin kuuluvasta teoksesta. Kulttuuria kaikille -palvelu toi aineistoon etenkin erilaisten käyttäjien huomioimista ja saavutettavuuden lähtökohtia. Teos julkaistaan tammikuussa 2006

Sari Salovaara kirjoitti taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvän artikkelin **Erilaisuutta etsimässä ja tukemassa** (*Recherche et défense de la différence*) Suomen Ranskan instituutin julkaisuun *Saison*. Artikkelin julkaistaan alkuvuoden 2006 numerossa, jossa mm. käsitellään instituutissa toukokuussa 2006 järjestettävän seminaarin tematiikkaa.

9. Kouluttautuminen

Sari Salovaara on mahdollisuuksien mukaan osallistunut esteettömyys-, saavutettavuus- ja design for all -aiheita käsitteleviin kotimaisiin seminaareihin sekä kutsuttuna osallistujana Ruotsin valtion kiinteistöyhtiön Tukholmassa järjestämään konferenssin, jonka teema oli *Tillgänglighet i nordiska kulturmiljöer och kulturbyggnader*. Sari Salovaara osallistui myös ATK-koulutuksiin, joiden aiheet olivat Dreamweaver-ohjelman perusteet ja digikuvan käsittely Photoshop Elements -ohjelmalla.